

'La tomba de l'Ebre'

Andreu Carranza ens sorprèn ara amb una història d'odis i d'amors que arrenca a Tortosa amb el cop d'estat de Franco i la resposta de la FAI

Les veus de parents, metges, arqueòlegs i historiadors donen una visió coral de la tragèdia que han hagut de suportar milers de famílies

La tomba de l'Ebre és la darrera novel·la d'Andreu Carranza, el prolífic autor ebrenc –nascut a Ascó, viu a Flix– autor d'èxits internacionals com *La clau Gaudí*, escrita amb Esteban Martín i traduïda a una trentena d'idiomes, o *Impremta Babel*, amb traducció xinesa. Títols com *El desert de l'oblit*, *Llibre de les set xibeques*, *L'hivern del tigre*, *Anjub* (premi Sant Joan), *El poeta del poble* (premi Josep Pla) o *Ciutat de llops* també formen part de l'impressionant currículum d'un escriptor amb quaranta anys de literària.

Ara ens sorprèn amb una història d'odis i d'amors que arrenca a Tortosa amb el cop d'estat de Franco i amb la salvatge resposta dels anarquistes de la FAI, la violència incontrolada contra les monges i els capellans, la gent d'ordre i els facciosos que mostra la pitjor cara de la condició humana.

I enmig d'aquest vertiginós rastre de sang i fetge, com una flor que neix al femer, hi ha la tendresa de Clara, la dona lliure que ensenya i practica les idees llibertàries, i el seu estimat caporal Martínez, amb el jove milicià Cinto com a tercer en discòrdia, que ronda com un llop famolenc. És un noi que ha après a matar abans que estimar, un fill del temps, una desferra humana en mans de personatges tan sinistres com Fuet, Rabosa, Curro i tota la púrria que van fer de Tortosa una ciutat desesperada que, després del setge franquista –nou mesos de canonades i bombardejos– encara havia de conèixer els horrors de la segona sega, la terrible repressió dels vencedors que superaria amb escreix la violència revolucionària.

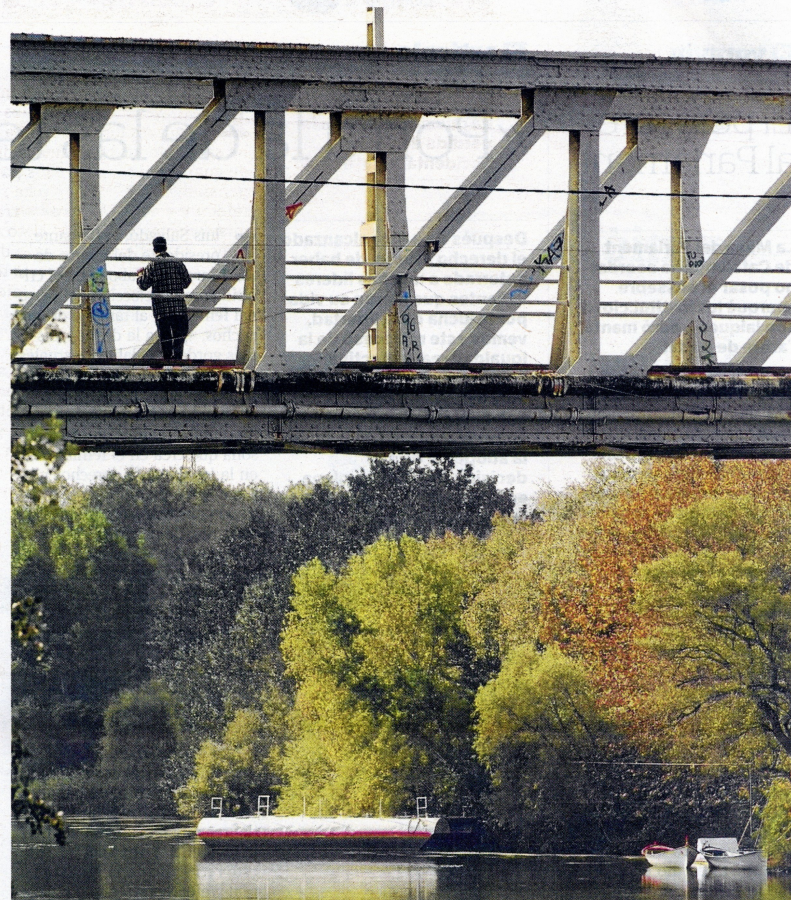

FOTO: JOAN REVILLAS

Entre els personatges positius hi ha Josep Pont, inspirat en l'escriptor Joan Cid i Mulet, el delegat de la Generalitat que vetllà per la conservació del patrimoni artístic tortosí, especialment pel mític tresor de la catedral, confiscat pel govern republicà i desaparegut al final de la guerra. Un conjunt de peces úniques, com el reliquiari major de la Cinta i el calze del papa Luna, que Carranza es permet el luxe narratiu de situar enmig d'una cavalcada orgiàstica dels protagonistes.

Per acabar d'adobar la història, una galeria de personatges singulars: comunistes i anarquistes, facciosos i gent de mal viure, societats més o menys secretes, maçons i teòsofs, exorcistes i prostitutes, la mare de déu de la Cinta i el diable Asmodai, la llum d'Isis i la foscor d'Hermes. Una voràgine narrativa que arrossega el lector des de la primera pàgina.

La idea de la tomba de l'Ebre –de l'Ebre com a tomba– l'associem inevitablement a la batalla més decisiva i sagnant de la guerra. La llibreta del doctor Gras és un documental que parla del riu

i dels morts, de tombes i de cadàvers anònims, de cossos insepulcres i de dols antics sense tancar. Al llarg de la batalla, el doctor Miquel Gras va ser cirurgià de l'hospital de sang de Santa Magdalena de Móra d'Ebre, i les seues anotacions són a la gènesi del film de tres joves periodistes i cineastes ebrencs: Andreu Prunera, de Flix; Júlia Albacar, de Tortosa, i David Barreda, de Bítorm.

Una mescla de talent, consciència històrica i feina ben feta ha donat un resultat magnífic, la narració audiovisual de l'excavació, entre desembre de 2020 i juliol de 2021, de la fosa comuna més gran que fins ara s'ha oberta a Catalunya: 177 esquelets, dels quals dos ja han pogut ser retornats als familiars amb les proves d'ADN.

Les veus de parents, metges, arqueòlegs i historiadors donen una visió coral de la tragèdia que durant dècades han hagut de suportar milers de famílies. «Si ells saben on tenen els seus morts, perquè no ho puc saber jo?», diu la Carme Abril, activista i professora de Deltebre. En algun

lloc ha d'estar escrit que saber on plorar els morts és un dret fonamental i, per això, el càstig a l'oblit *post mortem* mostra el nivell inhumà de la dictadura.

La tomba de l'Ebre és també una imatge perfectament aplicable a la desertització que s'ha produït –i es produirà– als voltants de les centrals nuclears d'Ascó. En vint anys, els pobles en un radi de 5 km han perdut la meitat de la població, mentre Catalunya passava del «som 6 milions» al «set milions i mig de futurs». La immensa majoria de joves han hagut de marxar, potser guiats pel record del cantant de Sex Pistols, Johnny Rotten: *No future for me, no future for you*. Hi havia un pla racional per superar l'impacte del tancament de les nuclears: municipis afectats dins del radi de 20 km, la distància canònica dels plans d'emergència. Però la vella política l'ha malbaratat. El fons de transició nuclear dissenyat des del territori, després de set anys de feina, ha esdevingut, en la millor tradició espanyola, un botí a repartir entre familiars, amics i coneguts.

XAVIER VEGA I CASTELLVÍ
Filòsof